

ФУНКЦІЇ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Формування інформаційного суспільства принципово змінює роль знань в його соціальному та економічному розвитку. Основною економічною діяльністю становиться виробництво інформації та її використання для ефективного функціонування суспільства.

Традиція пояснення значущості закладів освіти виникла наприкінці ХІХ сторіччя завдяки взаємодії двох підходів - ліберального та утилітарного. Важливою відмінністю ліберальної освіти є її функція духовного розвитку й культурного збагачення особистості без врахування потреб суспільства в цілому. З позицій утилітаризму, знання, основними провідниками якого є заклади вищої освіти, повинні носити менш абстрактний і більш прикладний характер у відповідності з потребами промислового розвитку та умовами суспільного життя. Освіта потрібна враховувати соціальні потреби суспільства та трансформувати їх в соціальні потреби особистості. Університети розглядалися як центри виховання та відтворення інтелектуальної еліти суспільства.

А які ж функції виконують інститути освіти в сучасному суспільстві? Ці функції можна синтезувати в чотири групи, які наведені в таблиці 1.

Таблиця 1. –

Функції вищого навчального закладу в сучасному суспільстві.

1	Трансляційна	Обумовлює розповсюдження культури в суспільстві. Її суть полягає в передачі від покоління до покоління цінностей культури - наукові знання, досягнення в області мистецтва і літератури, моральні цінності та норми поведінки, досвід і навички різних професій та ін.
2	Соціалізація	Забезпечує формування у молоді ціннісних орієнтацій, життєвих ідеалів, що панують у суспільстві. Це процес становлення людини, пошук свого місця у суспільстві. Процес соціалізації, що здійснюється системою освіти, в значній мірі залежить від того, які панують в суспільстві ціннісні стандарти, мораль, релігія, ідеологія. Процесу соціалізації сприяє вивчення дисциплін гуманітарного циклу,
3	Соціальної селекції	Забезпечує можливість здійснювати диференційований підхід до учнів з метою відбору найбільш здібних і талановитих для отримання ними освітніх послуг, які відповідають індивідуальним інтересам і можливостям. Тут же вирішується інша проблема: можливість за допомогою освіти перейти в більш престижний соціальний прошарок суспільства. Таким чином, система вищої освіти слугує каналом вертикальної соціальної мобільності, а рівень освіти, нарівні з доходом та престижністю професії, є важливим показником соціального статусу людини в суспільстві.
4	Соціальної та культурної зміни	Реалізується в процесі наукових досліджень, які проводяться у вищих навчальних закладах, що сприяє науковому і культурному прогресу. Наукова діяльність закладів вищої освіти – невід'ємна сторона учбового процесу, оскільки має на увазі отримання нових знань і поглиблення вже існуючих; підготовку передових науково-дослідних кадрів; удосконалення роботи професорсько-викладацького складу. Відбувається інтеграція науки, вищої освіти, виробництва, результатом якої є розвиток науково-технічного прогресу. В той же час інтенсивний розвиток наукових досліджень в стінах вищих навчальних закладів сприяє удосконаленню освітнього процесу, тому що наукові ідеї та відкриття включаються в навчальні програми, тим самим сприяють підвищенню якості підготовки спеціалістів.

Таким чином, вищий навчальний заклад, з одного боку, є суб'єктом держави і суспільства й виступає в якості центра освіти, науки і культури, який задовольняє потреби суспільства й виконує державний заказ на підготовку спеціалістів та виконання фундаментальних наукових досліджень. З іншого боку, вищий навчальний заклад є суб'єктом ринкової економіки, який виступає в ролі виробника інтелектуальної продукції та освітніх послуг. Оскільки вищий навчальний заклад знаходиться у певному регіоні, для якого готує висококваліфіковані кадри, то специфіка розвитку регіону істотно впливає на характер його розвитку та номенклатуру базових спеціальностей. Але сучасний стан національної системи вищої освіти характеризується рядом проблем, в тому числі негативними демографічними тенденціями, які впливають на коливання попиту і пропозицій на освітні послуги. Тому одним із стратегічних напрямків розвитку сучасних вищих навчальних закладів є розробка ефективних стратегій залучення студентів в умовах жорсткої конкуренції.

В умовах становлення та розвитку інноваційної системи регіону найбільш явною та затребуваною становиться інноваційна функція вищої освіти та підвищення ролі вищої освіти в інноваційному процесі. Інноваційну діяльність традиційно визначають як сукупність наукових, технологічних, фінансових і комерційних заходів, що включають інвестиції в нові знання, котрі направлені на отримання технологічно нових або поліпшених продуктів, процесів. А оскільки науково-дослідницька діяльність в умовах вищої школи має свою специфіку, котра обумовлена основним видом її діяльності – освітньою, то й інноваційна діяльність інститутів освіти має свою специфіку – освітню. Завдяки сукупності всіх вищеназваних компонентів забезпечується можливість конкурентної переваги вищої школи в сфері інноваційної діяльності.

Можна виділити три основні напрямки впливу закладів вищої освіти на розвиток інноваційного процесу в регіоні:

1. Традиційна роль інститутів як науково-дослідних центрів, що створюють нові знання й розробляють на його базі нові інноваційні технології.
2. Роль інститутів як інноваційних центрів, що сприяють трансферту новітніх технологій від стадії наукової розробки до їх технологічного оформлення та промислового випробування.
3. Підготовка високопрофесійних кадрів.

В якості об'єкта інноваційної діяльності закладів вищої освіти виступають цілі та змістовність вищої освіти, організація учбово-виховного процесу, технічні засоби освіти. Сучасне суспільство висуває до вищої освіти ряд вимог, основні з яких:

- універсальність;
- інформаційна забезпеченість та відкритість;
- інтегрованість з фундаментальними та науковими дослідженнями в пріоритетних галузях знань;
- доступність та конкурентоздатність.

Виконання цих вимог є ключовим фактором для інноваційного розвитку вищого навчального закладу.

Основними видами інноваційної діяльності інститутів освіти є:

1. Участь в виконанні прикладних досліджень по грантам державного і регіонального рівня.
2. Виконання спільних проектів з науково-дослідними інститутами.
3. Співпраця з малим, середнім та крупним бізнесом за допомогою виконання господарських договірних робіт.
4. Випуск наукової та учбово-практичної літератури по перспективним інноваційним напрямкам.
5. Підготовка спеціалістів з інноваційної діяльності.
6. Співпраця з іншими закладами вищої освіти регіону та країни, виробничими й науково-дослідними організаціями, державними та муніципальними органами влади.

Таким чином, тільки при спільній діяльності всіх учасників інноваційного процесу, активній взаємодії наукової, дослідницької, виробничо-технічної і фінансової діяльності можливий ефективний розвиток економіки регіону та посилення позицій освітніх послуг.